

Šifra a „transcendence“ u Jasperse

Karl Jaspers užívá termínu „transcendence“ jako neutrálnějšího, než je slovo „Bůh“; nejde mu tedy o něco jiného, nýbrž jen o jakési oslabení religiózních konotací. Ovšem sám vědomě a programově navazuje na Kanta, a dokonce se k němu zřetelně přihlašuje. Pro Kanta transcendentní je „věc o sobě“, tj. skutečnost, k níž nemáme přístup (protože jak bychom k takové skutečnosti přistoupili, okamžitě přestává být „věcí o sobě“ a stává se „věcí pro nás“). Jaspers tak vlastně přistupuje na jakýsi kompromis: drží kantovský termín, ale posouvá jeho význam. To, že mluví o „šifrách“, není ve skutečnosti žádné akceptovatelné řešení. Pokud jde o jazykovou záležitost, je přec každé vyslovení něčeho užitím šifer – ve slovech je myšlenka nikoli „obsažena“ (jako voda ve sklenici), nýbrž je v nich „zašifrována“ a musí být proto vždy znovu „dešifrována“, máme-li textu nebo výroku porozumět. A pokud jde o mínění (intencionální vztah), není mi jasno, jaký vidí Jaspers rozdíl mezi míněním v běžném smyslu jakožto myšlenkovým vztahem k nějakým věcem, předmětům, a mezi míněním za pomoci „šifer“. Cožpak samy pojmy nejsou něčím jako „šifry“, jejichž funkci přece také zcela neprohlédáme? V této souvislosti nemohu nepoložit otázku, zda bychom nemohli význam slova „šifra“ pochopit a označit spíše jako „pojem s nepředmětnou intencí“: „předmětně“ vzato není šifra vlastně ničím jiným než „slovem“ resp. „označením“, a užitečnost tohoto termínu by spočívala jen v tom, že bych ho užívali jako označení „intencionálního ne-předmětu“, tedy něčeho, co předmětně nelze uchopit (a tím připodobnit nejrůznějším „pravým jsoucňům“ vnitrosvětným, která mají také svůj vnějšek, svou vnější, předmětnou stránku). A protože nepředmětnou stránku mají všechna pravá jsoucna (ryzí „předměty“ v tomto světě neexistují a mohou být pouze myšleny a míněny, můžeme s nimi nejrůznějšími způsoby pracovat, ale ve skutečném světě jim přímo nic neodpovídá, a ony také nejsou a nemohou být ze skutečného – a také předmětného – světa odvozovány ani vyvozovány), znamenalo by to, že „šifry“ jsou vhodné pouze k poukazování (intencionálnímu) na „ryzí nepředmětnosti“. Důraz na to, že jde o „šifry“ (a nikoli běžné výpovědi), by pak neznamenal nic jiného než důraz na předmětnou neuchopitelnost toho, co je šifrou míněno (tedy na to, že povaha toho, co je šifrou míněno, nemůže být „uchopena“ takovými pojmy, které jsou spjaty se zpředměťováním a samo „nepředmětnost“ resp. „nepředmětnou skutečnost“ redukcionisticky a „nihilisticky“ považují za „nic“, za nicotnost“ nebo „nicotu“.

(Písek, 080520-2.)